

ПРИМЈЕНА ОРФОВОГ ИНСТРУМЕНТАРИЈА У ПРЕДШКОЛСКИМ УСТАНОВАМА

Драгана Марјановић

Сажетак: Примјена Орфовог инструментарија садржи разноврсне инструменте, који су једноставни за руковање и на њима се може релативно лако и брзо савладати свирање. У раду је Орфов инструментариј приказан као средство дјететовог свеобухватног израза. Његовом употребом долази до обогаћивања дјететовог спонтаног синкретичког израза уз пјесму, плес, скандирање бројалице као и током слушања музике. Кориштена су различита тумачења аутора који су се бавили и проучавали ову тему.

Кључне речи: Орфов инструментариј, тјелесни покрет, предшколска установа, слушање, самостално прављење инструмената

Увод

Музика има снажан утицај на одрастање и сазријевање дјеце те представља саставни дио њиховог живота од самог рођења.

Наставна средства заузимају посебно мјесто у остваривању плана активности и садржаја активности музичке културе. Она су неопходна за одржавање квалитетне активности. У активностима музичке културе не може главну улогу да има само глас васпитача као једино средство за активност, требало би употребљавати сва наставна средства, како она коју могу изградити сами васпитачи и дјеца у вртићу, тако и она која се могу купити. У оквиру задатака наставе музичке културе у Службеном гласнику – Просветном гласнику РС 12. августа 2004. године на страни 57–63 између осталог је наведено да дјеца треба да упознају дјечије инструменте и начине свирања на њима (штапићи, бубањ, звечке, тријангл, чинеле, даире). Такође се наводи да на основу искуства у извођењу музике препознају звуке које ствара глас (говор-пјевање), степене јачине звука (гласно-тихо), различита темпа (брз-спор), трајање кратак-дуг (Службени гласник, 2004).

Орфов инструментариј садржи разноврсне инструменте, који су једноставни за руковање и на њима се може релативно лако и брзо савладати свирање. Слушајући свирање васпитача дјеца ће без тешкоће и са великим интересовањем узети учешће у свирању на неком од ових инструмената (Деспић, 1996).

Стварањем музике путем тзв. Орфовог инструментарија, њемачки творац Карл Орф, желио је покренути дјететов стваралачки и креативни потенцијал од његових првих сусрета са музиком. У жељи да дјетету омогући цијели музички израз, у свој музичко-педагошки концепт укључио је различите модалитете попут свирања путем властитог тијела (пљескање, пуцкетање прстима, лупање ногама, свирање по различитим дијеловима тијела).

Музички инструменти су у сваком погледу прилагођени узрасту и лаки за употребу. У предшколским установама изазивају велико интересовање управо због своје једноставности јер не захтјевају претходно савладавање технике. На тај начин дјеца доживљавају љепоту музичког тона и развијају интересовање за инструментално испољавање, такође несвјесно развијајући културне, музичко-естетске, интелектуалне, радне и моралне вриједности.

У раду је Орфов инструментариј приказан као средство дјететовог свеобухватног израза. Његовом употребом долази до обогаћивања дјететовог спонтаног синкретичког израза уз пјесму, плес, скандирање бројалице као и током слушања музике.

Данас, предшколска установа представља најважнију образовну институцију која има за циљ остваривање више различитих функција, од којих је култура једна од најважнијих. Дјеци треба омогућити да што више буду у додиру са живом музиком.

Истражујући о неким питањима везано за ову тему, наишли смо на ауторе који су у својим радовима говорили о раду Карла Орфа и његовом доприносу дјечи и музици за дјецу.

Већ код првог слушања дјеца могу чути карактер музике, темпо и извођаче, без сугерисања васпитача. За вријеме слушања пожељно је ћутати, али се дјеци може рећи: „Слушај ово.“ „Јесмо ли ово већ чули?“ Који је ово инструмент?“ (Господнетић, 2015).

Полазиште елементарног музицирања за Орфа је тјелесни покрет (пљескање, пуцкетање прстима, тапкање ногама), у свим могућим варијантама и са много импровизације. Природним инструментима придружују се и различите звечке, бубњеви и сличне ударалке (Ројко, 2012). Његов главни циљ био је сваком дјетету омогућити музичко изражавање, појединачно и у групи.

Према Хеди Господнетић (2011) начини подстицања дјечијег стваралаштва уз употребу музичких инструмената које васпитачи могу примјењивати у свом раду су:

- Стварање звукова који нису уобичајени, нпр; гужвање шушкавог материјала
- Ослушкивање и опонашање, нпр; ослушкивање пада неких предмета са одређене висине, разликовање звукова при паду тешких и лаких предмета.
- Самостално прављење звечки, дјеца праве звечке и пуне их разним ситним материјалима попут пасуља, каменчића
- Опонашање звукова устима, дјечије опонашање звукова као што су звукови животиња, возила, кућанских апарата
- Мали оркестар, свирање на ударалкама,
- Свирање по свом тијелу, звучни контакти, покрети тијела који стварају звук.

Сагласни смо са наведеним ауторима који су говорили о овом раду - Ђурковић, Пантелић, (1998), Маринковић, С. (1997), Васиљевић и Поповић, (2006), Којов-Буквић, И. (1989).

У предшколске установе неопходно је увести хор, тј. предмет оркестар гдје би дјеца уз помоћ васпитача стекла сасвим нова искуства, пробали разне покрете свога тијела за које нису ни знали да могу да их остваре, постали би музикалнији и са радошћу би измишљали нове покрете и заједно са родитељима израђивали нове инструменте и покрете.

Циљ овог рада је :

- Значај Орфовог инструментарија на значај музичке способности код предшколске дјеце

Да би се постигао циљ неопходно је реализовати сљедеће **задатке**:

1. Кратка биографија Карла Орфа
2. Састав инструмената и њихов кратак опис употребе
3. Методичка припрема за учењу активност

У току рада, кориштена је аналитичко-дескриптивна и илустративно-демонстративна метода.

Аналитичко-дескриптивна метода служи да објасни кроз које промјене је прошао настанак Орфовог инструментарија, како дјеца могу на лак и занимљив начин разумјети васпитача док им објашњава употребу и коришћење ових инструмената.

Илустративно-демонстративна метода (метода демонстрације) нам омогућава да дјеца уз помоћ слика и графикона успију направити нов инструмент, уједно да виде како су за то способна.

У току рада кориштена је литература из области музичке педагогије: Милена Ђурковић, Пантелић, (1998. године), Маринковић, С. (1997), Васиљевић и Поповић, (2006), Којов-Буквић, И. (1989), Хеди Господнетић (2011), Ројко, (2012), Мајсец Врбанић, В. (1997.), Борота, (2013.).

Новина рада огледа се у употреби нових дидактичких средстава које дјеца могу користити самостално, или уз помоћ родитеља ван предшколске установе. Особе које су посвећене дјечи (родитељи и васпитачи), могу им помоћи у изради једноставних инструмената, ако су дјеца млађег узраста. Старија дјеца могу и самостално израђивати инструменте, нпр. користећи кукуруз убачен у двије спојене пластичне чаше да би добили звечку. Овакве инструменте касније могу користити на приредбама.

Рад је намјењен васпитачима и студентима како би имали што бољу представу о значају Орфовог инструментарија током наставног процеса.

1. Задатак

Кратка биографија Карла Орфа

Рођен је 1895. године у Њемачкој. Послије завршене хуманистичке гимназије, студира музику (1913-14) и тада на њега велики утицај има музика Дебисија, Штрауса, Шемберга. Касније, Орф проналази свој сопствени израз и у педагошком и у стваралачком раду.

Још као младић, добио је на поклон интересантан а врло једноставан инструмент из Африке. Био је то ручно направљен ксилофон од дрвета. Инструмент је имао дванаест дрвених плочица које су поређане једна до друге, положене на шупљу дрвену кутију (као резонатор). Свака плочица произвођила је други тон, а инструмент се одликовао прелијепим звуком.

Карактеристичност и посебност ових инструмената навела га је да почне да развија и унапређује инструменте који ће бити приступачни дјецима. Педагошким радом почиње да се бави 1919. године, да би 1924. године, Карл Орф и његова жена Дороти Гунтер основали школу за гимнастику, музику и

плес у Минхену.

Ова школа била је карактеристична по томе што су предавачи стално истраживали нове методе и откривали нове везе између покрета музике. Своја запажања Орф је изнио у пет свезака под насловом "Das Schulwerk". (Музичка енциклопедија, 1970).

Главни дио овог инструментарија чине удараљке. Орфова музичко-педагошка дјела постала су узор за извођење музичке наставе за дјецу, а Орфов инструментариј као најадекватнији за потребе дјечијег музицирања. Као и код класичних инструмената, подјела Орфовог инструментарија врши се, према звуку, на ритмичке и мелодијске.

Слика 1. Дјечији инструменти

2. Задатак

Састав инструмената и њихов кратак опис

Своја прва искуства са удараљкама дјеца доживљавају користећи руке и ноге, којима производе разне ритмичке ефекте. Касније се уводе ритмички инструменти – удараљке које служе само за ритам, без промене тонских висина (Ђурковић, Пантелић, 1998).

У групу ритмичких инструмената убрајају се: штапићи, звечке, маракас, кастањете, дрвени бубањ, тамбурин, прапорци, чинеле, триангл и бубањ. Ритмички инструменти су много приступачнији за млађи узраст или за дјецу са мањим музичким искуством или способностима. Они служе искључиво за давање ритмичке подлоге.

Удараљке су по грађи најпримитивнији род музичких инструмената. Од прадавних времена па до данас оне су се јављале у различитим облицима и врстама у народној и умјетничкој музици. Звук се добија ударом по звучном извору. Удара се руком (тамбурин), различитим врстама палица (тимпани, гонг, звона, ксилофони и други), металном шипком (тријангл), или једном површином о другу (чинели, кастањете), слабије помоћу механизма (челеста).

Мелодијски дјечији инструменти имају одређену висину тона, што омогућава да се на њима изводи мелодија. Од мелодијских инструмената, у предшколским установама могу се користити: блок, флаута, звончићи, металофон ксилофон. Међу дјечијим инструментима најједноставнији за руковање су **штапићи**. То су два обла штапића направљена од дрвета димензија око 20 цм. Једва да се у овом случају може говорити о музичком инструменту. Чест назив за овај инструмент је и клавес, он производи звук тако што се удара једним о други у одређеном ритму. Тај звук је, разумљиво, најсличнији дрвеном добошу или кастањетама, само што му недостаје и она извијесна резонанца коју код ових инструмената даје ваздух у шупљини.

Звечка (маракас) кугла крушкастог облика испуњена зрнцима. Најчешће прављена од дрвета, а у новије вријеме и од пластике. У пракси се користи као пар инструмената, по један се држи у свакој руци, а звук се добија трешењем инструмента, док енергичнијим покретом добијамо кратак звук. Распрострањен је и у свјетском фолклору са различитим намјенама и спада међу најстарије човјекове проналаске у стварњу шумова.

Кастањете, иако везане првенствено за шпански фолклор, су одомаћене и на ширем медитеранском простору. Два издубљена комада (кестеновог) дрвета, шкољкастог облика, везују се узицом један за други и за прсте свирача (често - играча), који их покретом шаке ритмично удара један о други. Оштар и сув звук који тако настаје обогаћен је призвуком ваздуха сабијеног у шупљину унутар шкољке, такав звук кратко траје.

У оркестарској примјени шкољке су закачене за дршку, понекад на оба краја дршке по пар, па се удар постиже трешењем дршке. Простор између шкољки повећава резонантну шупљину и чини звучност пунијом. У партитури биљежи се испод или изнад даира, у групи ударачких инструмената са високим звучањем.

Прапорци су инструмент који такође нема одређену висину тона. То су најчешће мали метални звончићи или лоптице које су на средини прорезане у којима се налази куглица. Таквих 5-8 звончића причвршћено је за металну полуку полукружног облика која се завршава ручицом, мада има и других облика. Некад су коришћени као саставни дио коњске опреме или снијежних санки, па се углавном и користе у дескриптивно колористичке слике. Звук и ритам добија се када се инструмент тресе. Прапорци могу бити и као наруквице везане око руке или зглоба ноге, па тако уз тапшање весело звуче.

Дрвени бубањ или *tamburo di legno* (лијено) је сасвим једноставан музички инструмент; четвртаст комад дрвета, са једном или двије уско просјечене шупљине које служе као резонатор. Звук се добија ударањем помоћу дрвене палице, чија глава може бити гумена. Палица се држи у једној, а инструмент у другој руци. Добијен звук је сув и кратак, а продоран чија се висина не може прецизно одредити.

Тамбурин је ритмички инструмент који има и друге

називе, на Балкану (Македонији, Босни и Херцеговини и Србији) је одомаћен у облику дефа односно даира, такође познат као и ручни бубањ. Направљен је од уског металног или дрвеног обруча преко којег је са једне стране затегнута кожа. Дуж обруча урезани су отвори, о које су објешени прапорци или металне плочице, које при помјерању производе звук. На тамбурину се може свирати на више начина:

- звук се може добити тако што се тамбурин држи у лијевој руци, а удара десним дланом; обилежава се нотним вратом на ниже;
- затим ударањем врхова прстију што се обилежава нотним вратовима на ниже;
- титрањем тамбурина металне плочице у

обручу производе звук – тремоло или кружење палца по кожи тамбурина и његовом рубу.

Чинеле су врсте ударачких музичких инструмената, такође без одређене висине тона. Састоје се од два танка у средини испупчена метална таџира, са држачем од коже у средини. Користе се у пару, а најчешће се праве од бронзе. Дјечији инструментаријум употребљава два пара чинела различитих по величини (већи и други мањи). Веће производе јачи звук, а мањи слабији.

Звук се добија на два начина: ударањем једне о другу (тако се производи звук који дуже траје), када стоји на постољу, помоћу кожне педале. Треперење траје неколико секунди, а може се прекинути притиском чинеле о груди. Чинеле се углавном користе у оркестру, као пратећи инструмент.

Триангл је идиофони музички инструмент у породици ударачки. Направљен је од једне, обично челичне металне шипке која је савијена у облику троугла. Један од углова троугла остављен је отвореним – крајеви шипке не дотичу се, што тон који он производи чини неодредивим. Инструмент виси на једном од два угла, објешен танком жицом или кожом како би слободно вибрирао, дјеца га држе одбјешеног на узици на лијевом кажипрсту. Звук се добија ударањем металног штапића при чему се добија високо, звонак и продоран тон. Обично се свира по водоравној страни. Врло ефектно звучи тремоло, који се добија тако што се брзим покретима узастопно удара о угао троугла. Зависно од јачине удара и величине триангла звук може бити различите јачине (од *п* до *фф*). Произведен звук може да

траје дуго, а треперење се може прекинути додиром триангла руком.

Велики бубањ као и његови најближи сродници има општи изглед ваљка, коме је, у овом случају, висина омотача знатно мања (око 40 цм) него ли пречник основице (око 75цм). Омотач, тј. широки кружни обод инструмента израђује се од дрвета – тачније, од „шперплоче“, савијене посебним поступком – или рјеђе од метала (месинга); оба округла отвора оваквог обода прекривена су затегнутом кожом, телећом. Опне се затежу преко обруча помоћу затегнутог

прстена са завртњима.

Палица за велики бубањ слична је тимпанској, са лоптастом главом најчешће од филца, међутим пречник те лопте и њена тежина нешто су већи, што је потребно за добијање пунијег и снажнијег звука, осим палица са филцом то могу бити има палице са главом од коже, може се такође ударати дрвеним батићем и руком. Велики бубањ се при свирању поставља у усправан положај.

Звук се добија ударом палице о мембрану бубња, а јачина звука зависи од јачине удара и мјеста удара. Јачи звук се добија по средини, а слабији ударом при рубовима бубња. Бубањ служи за истицање ритма или стварање разних звичних ефеката: грмљавине, напетости, хода великих животиња (меде, слона итд.). Пошто не даје тонове одређене висине, ритам се биљежи само на једној линији.

Мали бубањ познатији као *добош*, по грађи је сличан као и велики, с тим, што је његова димензија скоро упола мања и по дужини и по ободу. Држи се водоравно или мало искошено на сталку који се налази непосредно испред свирача. Преко доње опне разапета је жица (ткз. снер) која даје добошу специфичан оштар и резак звук. Тон се добија ударањем двију дрвених палица на горњој опни добоша. Због краткоће и прецизности тона који се добија, добошу се углавном додјељују карактеристичне, сложене и брже ритмичке дионице. Често су карактеристични и вишеструки предудари и ефекат тремола (ткз. вирбл). У оркестру основне школе добош чешће налази примјену него велики бубањ. Дионице добоша морају бити пажљиво и опрезно осмишљене од стране наставника. Прво оне не требају бити превише технички захтјевне (најситније нотне вриједности требају бити осмине, евентуално шеснаестине у неком споријем темпу, и то не дуго) и нелогичне у смислу разних синкопа и помијерања акцената и разних других ритмичких егзибиција.

Код **чегрталке** је гребање дрвета о зупце механизовано, тако што је у један оквир уграђен назупчен ваљак са основом, која истовремено чини дршку инструмента. Сам оквир се око те основе замахом врти, а еластична дрвена плочица, која је као какав језичак – учвршћена једним крајем за њега, таре се при том о зупце и производи доста снажан и оштар звук.

Чим се ученици оспособе за пјевање из нотног текста почиње се и са свирањем на мелодијским инструментима лакшим за употребу као што су ксилофон или металофон. Потребно је да се ученици постепено оспособе за складно музицирање у ансамблу, а то се постиже свирањем лакших аранжмана. Увођење инструмената са одређеном висином тона мора бити поступно од једноставнијих за употребу ка тежим. „Без неких посебних задатака, прво свирање се одвија спонтано са дионицама које се лако памте, схвате и репродукују. Зависно од звучних могућности, на различитим ритмичким инструментима, могу се свирати: јединице бројања, наглашени дио такта или ненаглашени дио такта, ритам, бројалице или пјесме, ритмички остинуато и звучни ефекти.”¹

Звончићи – глокншпил (њем. Глоцкенспиел - свирка звона) су један од инструмената који заузима значајно мјесто у Орфовом инструментаријуму. Спада у групу са одређеном висином тона. Поријекло ових звончића лежи у старим традиционалним звонима која су висила на кулама градских вијећница, тврђава и цркава. Познато је да је и Моцарт користио импровизовани инструмент који се састојао од више звона различитих величина, са одређеним механизмом који покреће клатно у звону и тако производи тон. Због своје непрактичности, овакав инструмент је у XIX вијеку замјeњен варијантом са металним плочицама умјесто звона.

Савремени облик звончића чине резонаторска кутија и челичне плочице различите дужине поређане поступно, од дужих ка краћим, односно од дубљих тонова ка вишим.

Тон се добија лаким ударањем једним или са два штапића по средини челичне плочице.

Штапић или батић се држи између палца и кажипрста. Добијен тон је свијетло и траје доста дуго. Звук се може прекинути притиском руке по плочици. Према висини тонова разликују се сопран и алт звончићи. Сопран звончићи звуче двије октаве више од забиљежене ноте, а алт звончићи за октаву више од записане ноте, тако да записано $c1$ звучи као $c2$.

У употреби су двије врсте звончоћа: дијатонски и хроматски. Дијатонски звончићи имају један ред плочица, који садржи тонове Ц-дур љествице у обиму двије октаве.

Хроматски звончићи имају два реда и садрже, поред основних тонова, и допунске плочице за алтероване тонове. Звончићи су погодни за дјечије оркестре, јер својим свијетлим звуком савршено одговарају карактеру многих дјечијих пјесамa. Музика са звончићима може бити нарочито радосна и свијетла, али и веома тајанствена.

Ксилофон је најважнија удараљка из групе дрвозвучних, јер пружа и сразмјерно највеће могућности музичке употребе, поријекло ксилофона везује се за Индонезију. Његове плочице су дрвене, најчешће специјалног, палисандровог, по којима се удара дрвеним палицама. Прве варијанте ксилофона нису имале резонатор, али данас се користи са дрвеним резонантним цијевима отвореним на оба краја. У зависности од краја постоје разне варијанте са другачијим резонаторима (од рогова, шупље тикве, метални и др.).

Тон се добија ударањем палица које су углавном дрвене са филцаном главом, па је звучност изразито умекшана, тим више што су плочице постављене над дрвеним резонатором у виду сандучића са преградама. Најчешћи ефекти су тремоло и глисандо.

Ако ударци слиједе у кратким размацима добијамо тремоло. Глисандо добијамо брзо клизи батићем по поплочицама узлазно и силазно. Разликујемо сопран, алт и бас.

Мелодика је инструмент који не припада Орфовом инструментарију, али је веома погодан за употребу, било да га користе учитељи/васпитачи или сами ђаци.

Овај инструмент је новијег поријекла, представља неку врсту комбинације дувачког инструмента са клавијатуром, односно звук настаје истовременим дувањем кроз писак (усник) и притискањем дирки на клавијатури инструмента (Васиљевић и Поповић, 2006)

Слика 2. Дјечији оркестар

2.1. Недостаци Орфовог инструментарија

Орфов инструментариј има много позитивних страна као што су: величина музичких инструмената, техника свирања прилагођена дјетету, успијешност у постизању циљева

заједничког истраживања, музичког искуства и креативности, увођење инструмената поступно и селективно и принцип који се темељи на музичкој мисли која се дословно и без прекида понавља у једној дионици, најчешће басовној, кроз цијелу пјесму или већи одломак (Борота, 2013).

- Осим позитивних страна за упознавање са музиком, постоји неколико недостака, а то су: Орфов инструментариј и његове технике не пружају могућност читања музике што је уобичајено код учења свирања,
- Код Орфовог инструментарија је велики плус то што дјеца без претјерано великог напора постигну звук, али постоји и негативна страна тога, а то је да дјеца не науче правилно дисати током свирања неких инструмената, а исто тако и код пјевања, дјеца не усаврше оне технике за које се сматра да требају бити усавршене.
- Концепт инструментарија је добро прихваћен и инструменти су већином прилагођени дјеци, али билоби пожељно када би се направили инструменти прилагођени и за одрасле.

Табела 1. Предности и недостаци Орфовог инструментарија

ПРЕДНОСТИ ОРФОВОГ ИНСТРУМЕНТАРИЈА	НЕДОСТАЦИ ИНСТРУМЕНТАРИЈА	ОРФОВОГ ИНСТРУМЕНТАРИЈА
<ul style="list-style-type: none"> • Величина музичких инструмената • Концепт инструментарија је добро прихваћен и инструменти су прилагођени дјечи 	<ul style="list-style-type: none"> • Инструменти нису усклађени са правим инструментима, због формирања одређених стереотипа могу се јавити потешкоће приликом преласка на праве инструменте 	
<ul style="list-style-type: none"> • Техника свирања прилагођена дјетету • Без претераног напора дјеца постижу звук 	<ul style="list-style-type: none"> • Недовољна обученост дјеце за праве инструменте 	
<ul style="list-style-type: none"> • Подстицање дјеце на групно свирање, јачање фокуса, развој музичке меморије и слуха 	<ul style="list-style-type: none"> • Могуће потешкоће са усклађивањем приликом извођења музичке нумере 	
<ul style="list-style-type: none"> • Увођење инструмената поступно и селективно 	<ul style="list-style-type: none"> • Недовољна обученост дјеце за нове инструменте, могући проблеми код преласка на друге типове инструментарија у Орфовом инструментарију 	
<ul style="list-style-type: none"> • Принцип који се темељи на музичкој мисли 	<ul style="list-style-type: none"> • Недостатак времена за правилно слушање и разумијевање дате музике 	

3.Задатак

Методичка припрема за учећу активност

Да би дјеца савладала свирање бројалице или пјесмице потребно је да прво васпитач отпјева или одсвира пјресмицу, уз разговјетно изговарање, како би дјечи било јасно. Након тога васпитач са дјецом изводи бројалицу уз један од покрета који ће дјеца брзо и са лакоћом усвојити.

Васпитач је у овој причи кључна личност од које зависи дјеловање рада, његова улога у цјелокупном раду је пресудна. Он треба бити упознат са свим елементима организационе проблематике који представљају одредницу за функционисање оркестра. Од васпитача се очекује да заинтересује ученике за музику, да има изграђене високе естетске, културне, хумане и моралне критеријуме, да љубав према дјечи и музици, амбициозност и стрпљење буду од помоћи за превазилажење тешкоћа са којима се сусреће у свом раду.

„Свако дијете има жељу да се кроз игру и покет изрази и обликује свијет маште, па се пред васпитача поставља задатак да поштује принцип изворног дјечијег музичког стваралаштва. (Ђурковић-Пантелић, 1998) .

Што се тиче предшколаца и предшколског образовања, Орфов инструментариј игра велику улогу. У свим данашњим предшколским установама користе се неки Орфови инструменти, да ли ритмички или мелодијски. Музичке активности су незамисливе без ритмичких инструмената које користе дјеца.

Циљ практичног дијела овог рада је упознати дјецу с музичким инструментима, подстицати их на правилно свирање и држање инструмента, распознавање различитих звукова, подстицати код дјеце осјећај слуха и ритма.

Прије извођења музичке активности са дјецом, васпитач треба да се добро и квалитетно припреми. Прво што васпитач треба да уради је да одабере садржај који жели представити. Када желимо користити Орфов инструментариј у музичким активностима најчешће ћемо одабрати пјесму, игру ритмова, игру с пјевањем или бројалице.

Садржај који васпитач треба да одабере, треба бити квалитетан, односно музички вриједан и примјерен дјеци. Након одабира пјесме, васпитач треба увежбати пјевати и свирати одабрани садржај на инструменту, након што је савладано пјевање пјесме или изговарање бројалице, васпитач прелази на убрзавање темпа. Код одабира активности и методичког поступка, васпитач треба одабрати простор у којем ће се активност организовати. Након што је васпитач одабрао садржај музичке активности, увежбао тај исти садржај, те организовао простор у којем ће се одвијати музичка активност, спреман је за ивођење музичке активности заједно са дјецом. (Господнетић, 2015.)

Планирање концерата, наступа, приредби дјецу весели. Они се тако осјећају као дио нечега великог, изван себе дневног боравка у предшколској установи. На тај начин добијају мотивацију за усавршавањем, ствара се партнерство и сарадња међу дјецом јер заједно учествују што није свакидашње. Васпитач је тај који планира активности оваквог духа, ствара динамичност и знатижељу код дјеце (Мајсец Врбанић, 2008.)

Предшколска установа која је одабрана за одржавање наставе је предшколска установа „Чаролија“, у Бијељини. Након разговора са директором, упознала сам дјецу и васпитачице које раде са том дјецом. Групу чини 20-оро дјеце, узраста (5 година). То је васпитна група у којој влада позитивна педагошка клима, дјеца су комуникативна и друштвена. Са радошћу су ме прихватила, као и активност коју сам са њима урадила.

Методичка припрема за учењу активност

Предшколска установа: ПУ Дјечији вртић,, Чаролија“, Бијељина

Васпитна група: Старија вртићка група

Број дјеце: 20

Датум: 04. 05. 2021. године

Аспекти развоја и врсте активности:

Физички развој: Разноврсни облици кретања; Перцептивно- моторичке активности;

Социјално – емоционални развој и развој личности: Друштвене активности;

Интелектуални развој: Откривалачко – проналазачко – сазнајне активности;

Развој говора, комуникације и стваралаштва: Активности говора, комуникације и писмености; Активности дјечијег стваралаштва, говорно, драмско, плесно – музичко, ликовно – моделарско;

Исходи којима тежимо:

I A 3 7 - Користи се покретом како би изразило осјећања

I A 3 9 - Поштује физички простор другог дјетета док је у покрету

I B 2 1 – Препознаје тихо и гласно

I B 2 3 - Запажа ритам, трајање звукова и паузе у некој мелодији

II Г 2 7 - Поштовање правила понашања и правила игре

III Ж 4 3 – Вјештина прављења играчака и једноставнијих употребних предмета од разних врста материјала, као и вршења ситних оправки на играчкама, књигама

IV J 1 5 - Прича по сјећању на основу свог искуства

IV J 3 7 - Активно учествује у разговорима на разне теме

IV K 3 3 - Прати једноставнији ритам мелодије покретима и уз помоћ дјечијих музичких инструмената

IV K 3 8 - Свира на Орфовом инструментаријуму (штапићи, дрвени бубањ, звечка, кастањете на дршци, прапорци, триангл, чињеле, ручни бубањ, даире и тимпани)

IV K 4 9 - Игра се бојама, њиховим нијансама

Програмски циљеви:

- Да обезбједи довољно подстицајног простора и опреме, у и ван вртића, како би се могле организовати разноврсне физичке активности дјеце
- Да организује активности уз помоћ којих ће дјеца формирати основна знања о људима, њиховој дјелатности, животу, друштвеним односима и постојању правила друштвеног понашања, и које ће примјењивати у свакодневном животу
- Да подстиче дјевојчице и дјечаке да интуитивно, у природним ситуацијама из живота и организованим игроликим активностима упознају, експериментишу, откривају, истражују, анализирају и уопштавају законитости из природних, техничких, друштвених наука и математике
- Да препознаје могућности, индивидуалне способности и жеље дјеце и организују игре и активности из «зоне наредног развитака»
- Да активности на развоју говора и комуникације повезује са свим активностима у вртићу
- Да стварају средину у којој ће дјеца даље развијати симболичко и креативно мишљење и имагинацију користећи различите медије (говор, тијело, линија, природни и вјештачки материјали, боја, звуци, слике, покрет, маске и костими, информационо-комуникационе технологије)

Уводна активност (описати и навести потребна дидактичка средства и материјале):

Дјеца сједе у кругу. У средини круга постављен је сто на коме се налази кутија с Орфовим инструментаријем и велика слика инструмената Орфовог инструментарија. Дјеци се показују слике инструмената. Постављају им се питања: „Препознајете ли неки инструмент са слике, да ли сте га кад видјели, свирали или додирнули? Знате ли од ког материјала су направљени и ко се с њима служи?“ Пушта им се снимак звука сваког инструмента и уједно се показује фотографија. Слиједи показивање како се којим инструментом рукује. Након показивања, сваки инструмент се шаље у круг како би се свако дијете упознало са њим, додирнуло га и уједно произвело његов звук.

Активности малих група – попис дидактичких средстава и материјала у центрима за учење

I центар

Дјеца имају задатак да направе звечку. У понуди су имали пластичне чаше, темпере, четкице, лијепак, кукуруз и рижу. Дјеца су била јако заинтересована и уживала су у изради новог инструмента, њима јединственог.

II центар

Дјеца имају задатак да од округлих картонских кутија, лијепка, украсних трака и дрвених штапића направе мали бубањ.

III центар

Дјеца имају задатак да направе триангл. Од понуђених материјала имају дебљу жицу и дрвене штапиће.

IV центар

Дјеца имају задатак да направе звончиће. Од понуђеног материјала имају метални лончић, вуницу и каменчић.

V центар

Дјеца имају задатак да направе кастањете. У понуди имају шкољке и селотеп. У сваком центру дјеца испред себе имају слику инструмента или тај исти инструмент који треба да направе.

Завршна активност – детаљан опис са наведеним потребним дидактичким материјалима, укључујући и вријеме трајања

За крај активности слиједи игра „Погоди по звуку“. Столице су поредане у круг, свако дијете стоји испред столице, столица је 19, а дјеце 20. Дјеци су објашњена правила, упућује их на то да морају бити тихи и добро се концентрисати, да требају затворити очи, а затим ће погађати који инструмент производи одређени звук. На касетофону се свака мелодија пушта 30 секунди, а након тога дјеца погађају који је то звук и након тога сједају на столице, тако све до краја игре, када ће остати само једно дијете у игри, тј. побједник. Активност траје 5-7 минута.

Закључак

Сматрамо да на основу личног искуства у току рада у предшколским установама, да дјечијим инструментима треба поклонити посебну пажњу јер код дјеце изазивају велико интересовање. Осим тога, незамјенљива су средства којима се дјеца уводе у сферу музике и чиме се помаже развијање њихових стваралачких способности.

Дјеца се радују користећи те инструменте. За њих је велико задовољство када их узму у руке и када знају да ће они сами користећи их створити неки звук. Користећи мелодијске и ритмичке инструменте, дјеца не уче само како ће их користити и како ће слушати и пјевати, уче неке позитивне особине, као што су социјализација, развијање емпатије, самосталности, учешћа у разним активностима.

Не требамо занемарити све те специфичности дјечијег раног развоја, већ требамо као васпитачи подстицати дијете, на тај начин што ћемо му пружити Орфове инструменте, обезбиједити му „бављење њима“ и тако га заинтересовати за учешће у музичким активностима. Битно је да васпитач посједује одређене компетенције јер он непосредно утиче на учење и развој дјеце, користи разне методе и технике рада које ће дјеци бити занимљиве, креативне како би дјеца што више научила, и у исто вријеме се и забавила.

Истраживање мелодије и ритма изражава се кроз пјевање, свирање, ударалке, говор и покрет. Орф приступ се сада широко користи у Сједињеним Америчким Државама, Канади и многим другим областима у свијету. Тренутно постоји Орфових Schulwerk удружења у 29 земаља, а међународна интересовања и активности наставиле су да расту и дубоко утичу на педагошке праксе у музици и покрету.

Литература

1. Борота,Б.(2013).*Glasbene dejavnosti in vsebine*. Koper: Univerza na Primorskem Znanstveno-raziskovalno središče, Univerzitetna založba Annales.
2. Васиљевић, М. З. Поповић, С. М. (2006). *Методика музичке писмености*, Завод за уџбенике Београд
3. Господнетић, Х. (2015). *Методика гласбене културе за рад у дјечијим вртићима*, Загреб, Мали професор д. о.о.
4. Ђурковић, П.М. (1998). *Методика музичког васпитања деце предшколског узраста*, Виша школа за образовање васпитача, Шабац.
5. Којов-Буквић, И. (1989). *Методика наставе музичког васпитања*. Београд: Завод за уџбенике и наставна средства.
6. Мајсец Врбанић,В (2008). *Слушамо, пјевамо плешемо, свирамо; Потпуцање гласбом*; Удруга за промицање различитости, умјетничког изражавања, креативности, едукације дјецe и младежи
7. Маринковић, С. (1997). *Музичка култура за гимназије*, Завод за уџбенике Београд.
8. Музичка енциклопедија, (1970). *Југословенски лексикографски завод*, Загреб.
9. Ројко, Р.(2012). *Методика наставе гласбе, Теоријско – Тематски аспекти*, Свеучилиште Јосипа Јурја Строссмајера, Педагошки факултет Осиек.
10. Службени гласник,(2004). Преузето са - <https://www.pravno-informacioni-sistem.rs/SlGlasnikPortal/viewdoc?uuid=13225854-020a-4a74-b9e5-0175a57566a>, 08. 07. 2022. године у 12:42